

Kampen om Frøya

TILBAKEBLIKK

DET BEGYNTE MED JOHANNESURT

En vinterkveld i 2002 sitter vi i det gamle størhuset hans Gunvald Solbakken på Kverva og bekjenner vår troskap til motstandsgruppa Perikum.

Perikum vokser på Frøyas lyngheier. Mange kjenner kanskje det svenske navnet på planten best på grunn av Ulf Lundells sang Öppna landskap. Her får vi høre at Johannesurt er bra å blande i spriten. Navnet har planten fått etter døperen Johannes – Jesu forgjenger som led den skjebnen at han fikk hodet skåret av.

Rett nok har planten en gul, lysende krone, men fra tidenes morgen har folk visst at dette er en mirakelplante på så mange måter. Om du plukker den, blir du rød på fingrene. Om du eter den blir du rød på tunga, men samtidig blir du leget for depresjoner og det som verre er. En gang i historia har folk kommet på å blande planten, og gjør man det blir spriten dyprød som døperens blod, og om du så drikker dette blodet blir du et lykkelig menneske – i alle fall for en stund.

Vi var ikke lykkelige der vi satt, men lovte hverandre å drikke Johannesurt den dagen vi hadde stoppa vindkraftutbygginga på Frøya, for først da regna vi med å bli lykkelige. Enda har vi ikke drukket den drammen, og mandag den 1. mars 2018 har Trønder-Energi og Stadtwerke München meldt sin ankomst til Frøyas lyngheier.

Men først litt tilbake til 2005. Den 12. september ble det avholdt folkeavstemning, samtidig med ordinært stortingsvalg. Motstanderne hadde da drevet sin kampanje -og grunneiere, teknofrelste og kraftsultne, «grønne» og miljøbevisste utgjorde tilhengerne. Tilhengerne hadde ellers god hjelp av kommunen.

Dagen etter folkeavstemningen hadde avisene følgende å meddele:

«Gårsdagens folkeavstemning om vindkraft på Frøya ga 1.177 stemmer for og 1.114 mot. Dermed ble det knepent ja med 51,4 prosent, mot 48,6 prosent neistemmer, melder NRK Trøndelag.

- Det er ikke noe klart råd. men jeg er glad for at det ble ja, sier ordfører Arvid Hammernes (V), som er overrasket over at det ble så mange nei-stemmer.

Han etterlater ingen tvil om at han vil bruke dette ja-flertallet for å sikre utbygging av vindkraft på Frøya.» Kommunal Rapport - Ragnhild Sved - 13.9 2005 09:25

Arvid Hammernes var en ihuga tilhenger av vindkraftutbygging. Det var forøvrig også alle hans kolleger på teknisk etat i kommunen, der han hadde jobbet før han ble ordfører.

En av de tilsatte var faktisk så ivrig at han hadde tilbudt hele Frøya til Statkraft allerede i 2002, og for riktig å demonstrere sin store interesse for snurrige installasjoner hadde han fått laget en miniatyr - «mølle» (med batterimotor) som ble fraktet rundt der kommunen hadde sine informasjonsmøter.

Med en slik kommunal kampanje i forkant, må vi si oss enige med ordføreren, som er overrasket over at det ble så mange nei-stemmer.

Når man i tillegg vet at det var få som visste mye om de negative sidene ved vindkraft den gangen, må man vel heller si at frøyværingene var usedvanlig framsynte. Et så stort antall nei burde helt klart ha fått den kommunale ledelsen til å tolke folkets råd nøyere.

I 2019 sier ordføreren at det skal et tydelig råd til før man endrer standpunkt. Det var det ingen som krevde i 2005!

Men tida gikk og vindkraftutbyggerne lot vente på seg. Men i kommunestyremøte den 24.01.2013 ble krav om ny folkeavstemning fra «Nei til vindkraftverk på Frøya» fremlagt. Ordfører Berit Flåmo tok imot motstandernes krav. (Berit Flåmo var for øvrig rådmann i 2005!)

Nei til vindkraftverk på Frøya la i 2012 fram krav om ny folkeavstemning. En underskriftsliste med mer enn 4 ganger kravet til antall underskrifter ble levert ordfører.

Kravet ble avvist, med bakgrunn i at man hadde hatt en folkeavstemning i 2005!

Det er verdt å merke seg at dette var et helt annet prosjekt, og at utløpstiden for dette prosjektet var på 6 år. Da denne konsesjonen gikk ut i 2011, uten at kraftselskapene hadde påbegynt arbeid, var dette prosjektet skrinlagt. Å hevde at man bygde på dette prosjektet som begrunnelse for å nekte folkeavstemning i 2012, faller derfor på sin egen urimelighet.

Men slik var saken.

Perikum-folka hadde altså blitt til «Nei til vindkraftverk på Frøya», og motstanden var økende både lokalt og nasjonalt.

En del av miljøbevegelsen var begynt å ane at det var noe som skurret, og mange eksperter hadde kommet på banen for å så tvil om vindkraftindustriens fortreffelighet. Vår kommune hadde gått i bresjen for vindkraftutbygging fra dag en, men likevel hadde vi fått samlet inn et betydelig antall navn for å kreve ny folkeavstemning, og vår kommuneledelse lovte å «høre på oss». Det gjorde de vel mest fordi de anså oss som en kuriositet, da også. De mottok våre krav, men avsto vår bønn om folkeavstemning i samme åndedrag som de takket for initiativet.

Men likevel - det ble fortsatt ingen utbygging. Så sent som i 2016 kunne Statnett skrive at det ble ingen utbygging i Trøndelag. Det lønnet seg ikke. Kanskje førte dette til at motstanderne hvilte litt for mye. Det var ikke lønnsomt nok for kraftutbyggerne! Og årene gikk.

I 2015 kom Regjeringen med en lovbestemmelse som forsterket vern av kystlynghei, altså den type landskap som Frøya består av.

FORVALTNINGA

I 2012 kom Miljødirektoratets advarsel som en forsterkning og presisering av det som det tidligere Direktoratet for Naturforvaltning hadde gitt i 2005!

«Store konflikter knytter seg til alle tre miljøtemaene. Stort landskapsinngrep som vil endre hele synsinntrykket av Frøya og teknifisere den eneste av fire store øyer/øygrupper i landskapsregionen der det til nå ikke er igangsatt eller gitt konsesjon til vindkraftverk. Stor konflikt ift. et særlig rikt og verdifullt fugleliv med bl.a. unik tetthet av havørn.» (Dette er for øvrig den eneste gangen at humanistiske grunner for å avslå utbygging blir nevnt! Nå, i 2019, er slike hensyn helt fraværende!)

Miljødirektoratet la fram en ny, og enda mer tydelig uttalelse i 2018: Frøya og Hitra bør ekskluderes fra vindkraftutbygging!

Riksantikvarens bekymring i 2012 kommer også fram:

«Innenfor planområdet er det registrert 10-11 steinalder-lokaliteter. Det er også flere kjente automatisk fredete kulturminner i influensområdet for vindkraftanlegget.»

<http://www.miljodirektoratet.no/old/dirnat/attachment/2051/oversendelsesbrev%20nve.pdf>

Etter denne tid har Miljødirektoratet hatt liten innvirkning på konsesjoner. NVE har hatt styring, og NVE har hatt sin egen lovforståelse. I dette regimet har naturmangfold-lov, forvaltningslov og plan- og bygningslov hatt ringe kår. Forvaltninga har vært strømlinjeformet for effektivt salg av norsk natur til utenlandske investorer, og sentralmakta har ikke utformet et samfunnsoppdrag, kun en bestilling på kraft, til salg!

I ETTERTID

Fra da av har vi hatt en kamp som har engasjert mange. Distrikt etter distrikt har stått opp mot en utbygging, drevet fram av den norske stat som mangler sidestykke i norsk sammenheng.

Konsesjon etter konsesjon har blitt godkjent på rekordtid, og bygdefolk med sterke følelser for sine landskap har ofte kjempet alene mot dette.

Og der står vi på Frøya i dag, men vi står ikke alene. Motstanden begynner å organisere seg – sammen. «MOTVIND NORGE» er etablert som en landsomfattende folkeaksjon. Frøya har inntatt lederposisjon i denne organisasjonen.

Men kjensgjerningene er klare: Et vindkraftverk med turbinhøyder på 180 meter skal reises over kystlyngheiene - jaktterrenget og hekkeplassene til den utrydningstrua hubroen. Destrueringa har startet. Flere kilometer med kystlynghei, fjell og myrområder er blåst vekk. Metangass og CO2 slippes i store mengder ut i atmosfæren fra disse lagrene, som har vært der i 10000 år.

3600 år med sammenhengende hekking har fått en brå slutt for den sky fuglen.

Her skal vinden skaffe kraft til tysk storindustri. Regjeringen har inngått avtaler om salg, og skriver det samtidig på klimakontoen.

Norske skattebetalere har gjort det lønnsomt. Norge skaffer München grønn vannkraft, importerer tysk kullkraft som de kan blande med heimeprodusert vindkraft – rett nok til en høy pris for hjemmemarkedet – men alt i alt en vinnvinn-situasjon.

NVE og OED har lagt premissene for klima, miljø, natur og energi – alt i en underlig suppe, og alt som vedrører energipolitikk i dette landet er i ferd med å få et anstrøk av cosa nostra.

SAMLING AV MOTSTAND

Nå kjemper vi ikke alene lenger. Vi kjemper sammen. Vi kjemper sammen med en stor del av miljøbevegelsen, den norske turistforening, fagbevegelse og mange andre organisasjoner.

Vi kjemper sammen med eksperter fra både inn og utland som forteller med klare ord at Norge har mer enn nok grønn kraft fra før, og at den norske stat velger å ofre menneskers nærnatur i klimakampens navn - for å slippe å fase ut sin olje.

En vakker dag i februar er 350 sjeler samlet til fakkeltog og appeller ved utbygningsfeltet for kraftselskapene på Frøya. En nystartet aksjonsgruppe har regionen. Det som er utpekt til «Vindpark» er med ett en samlingsplass for mennesker fra fjern og nær. Folk kommer fra utbygningstruede områder som Finnskogen, Flatanger, Aure, Fosen og Selbu – miljøbevegelsen er der og appellene legger seg skjermende over landskapet.

- Vi skal beskytte hvert et reir, hvert et vann og hver en vekst! Men det meste blir skamfært. Ørnene er i ferd med å forsvinne. Frøyas rypebestand er en endemisk art, som bare finnes på Frøya. Dette vet myndighetene! Nå forsvinner denne arten fra jordens overflate, for godt!

«DEMONSTRANTENE»

Dette er ikke yrkesdemonstranter. Dette er vanlige folk! Barn, ungdommer, voksne, godt voksne og veldig godt voksne.

Dette er folk som aldri har hevet sin røst mot makta. Plutselig er de som forandret, og roper på et språk som de aldri har uttrykt seg på før – protestbevegelsens språk! Taktfast hamrer de løs mot overmakta – dette er vårt, ligg unna!

Kampen har siden rast på sosiale medier, i lokalpressen, men også ut til hele kongeriket! Aksjoner har vært arrangert ved Stortinget i Oslo. Politikerne har vendt det døve øre til, det samme har riksmediene. Varder har vært tent fra Frøya og langt ut over landet med beskjed: - vi er truet, nå er det tid for organisert mobilisering i hele landet. Vi står sammen.

Nå jages disse folkene fra sine landskap. Det er ikke lov å oppholde seg i den naturen de har vokst ut fra, og som er en del av deres identitet! Dette landskapet som alltid har vært deres viktigste kilde til fornyet styrke, glede og trivsel blir borte. En øy er EN verden, og her skal 180 meter høye monsterkonstruksjoner møte deg, uansett hvor du vender deg. Øyas høyeste «topp» er 76 meter over havet! Kommunevalget nå i høst gikk som vi ønsket: Nå ser det ut til at det store «kraftpartiet», Arbeiderpartiet, har blitt satt på plass – slik de har blitt fratatt makt i resten av landet. Folk vil heller ha redusert forbruk enn mer kraft! Naturtapet er allerede alt for stort i Norge!

NY FOLKEAVSTEMNING

Etter langt og intens press, og en underskriftsliste som slo alle tidligere rekorder, måtte kommuneledelsen gå med på ny folkeavstemning i 2019.

Resultat: 78,9% NEI!

Situasjonen tilsa at kommunen måtte endre kurs. De måtte kjempe MED motstanderne.

Kommunens advokat, som hadde talt Trønder-Energi sin sak hele veien, ble erstattet av en ny. Denne, sammen med vår egen advokat la fram «oppskrift» på hvordan kommunen skulle komme seg ut av uføret, uten risiko. Kommunens øverste organer var med, alle unntatt ordfører, og kommuneledelsen for øvrig.

I avgjørende avstemninger benyttet ordfører alle midler for å forhindre at vedtak som kunne ha stoppet utbygging, ble fattet. At både hun, og to av hennes medspillere var inhabile, ble ikke påpekt. To av de som deltok ved avstemninger var store grunneiere til området. Ordfører var inhabil både gjennom styreverv i Trønder-Energi, og ved at hun hadde eierinteresser i selskap som skulle ha oppdrag for utbyggerne.

DISPENSASJON

Det mest graverende ved Frøyas sak er imidlertid dette: Kommunen hadde for så vidt erkjent at området hadde store naturverdier i 2012, og derfor ble også store deler av Frøya-naturen lagt inn i AREALPLAN som LNF-område. Men kommunen ville ikke gi fra seg muligheten for industri i dette området, og derfor utformet de en dispensasjon for kraftselskaper som ville bygge i området. Vedtaket er helt surrealistisk i en så trua landskapstype, men dette ble gjort 7. april 2016.

På nyåret 2019 hadde Nei til vindkraftverk på Frøya skaffa seg advokathjelp.

På dette tidspunktet var det klart at turbinene hadde blitt 50 meter høyere, men Trønder-Energi (TE) og Statens vassdrags- og elektrifiseringdirektorat (NVE)

hadde sin egen lovforståelse av at dette ikke skulle konsesjonsbehandles, fordi det lå innenfor Energiloven.

Vår advokat påpekte at det ikke stemte. Dette lå innenfor Plan- og bygningsloven, og at man kunne nekte utbygging. Kommunens advokat og kommuneledelsen stolte på TE/NVE. Problemstillingen ble oversendt Departementenes lovavdeling for avklaring, og vår advokat fikk medhold!

Til tross for dette maktet kommuneledelsen å hindre at det ble krevd ny konsesjon!

Den samme feiden oppsto omkring dispensasjon. Spørsmålet måtte til departementenes lovavdeling på nytt, og vår advokats forståelse var klar:

Dispensasjon gitt 07.04.2016 ville gå ut 07.04.2019, etter tre år.

Enda den 5. april 2019 hadde ikke utbygger starta arbeidet, i sikker forvissning om at deres egen lovforståelse, likevel var riktig.

Alt som foregikk i perioden 1. april til 7. april er dokumentert av oss ved logg, fotoserier og video! Ingen aktivitet.

Etter 7. april måtte kommunen erkjenne at dispensasjonstida var gått ut, og at arbeid ikke var påbegynt. Nå var det vel ikke mulig at det kom flere overraskelser?

TRØNDER-ENERGI BLIR DESPERAT

TE, og muligens også kommuneledelsen blir desperate. I truende ordelag om erstatninger og det som verre var, truet de kommunen til å fatte et «stoppvedtak», altså et enkeltvedtak. Det gjorde rådmannen! Et vedtak fatta i et kommunalt organ blir dermed satt til side. Utbygger får med dette mulighet til å klage «Stoppvedtaket» inn for Fylkesmannen. Og hvem er så denne Frank Jensen? En god venn og arbeidskollega av Bernt Eidem, kommunikasjonsdirektør i TE. (Han har for øvrig også tette bånd til Monica Mæland – selveste Kommunal- og moderniseringsministeren!)

Hva gjør så Fylkesmannen? Jo, han omgjør et lovlig fatta vedtak i kommunen, og gir klarsignal til videre bygging.

Samtidig innkaller styreleder i TE, Per Christian Skjærvik, til generalforsamling i TE – ved å ringe til samtlige ordførere i Trøndelag, der han ber alle «sette Frøya på plass»!

Demonstranter møter opp ved inngangen for å møte delegatene før møte, blant annet for å etterspørre deres mandater – Delegatene ble beordret en annen inngang i hotellet. Demonstranter ble nektet adgang.

Vi klaget inn Fylkesmannens vedtak til Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) med klare bevis på at arbeidet ikke ble hindret, ikke ble iverksatt og at fristen gikk ut. KMD støttet seg til TE's forståelse av situasjonen, og «friskmeldte» en fylkesmann som hadde handlet ulovlig! **Alt dette er dokumentert av to uavhengige advokatkontor: SAND, Bergen og ELDEN, Oslo! (Vedlegg 1, 2, 3)**

MARERITTET

Så kom marerittet, arrogansen, personforfølgelsen, politistyrkene, skittkastinga og svertinga av motstanderne!

Folk bar sorg, folk følte hat, bitterhet, sinne og avmakt – men likevel man nektet å tro at dette var slutten. Ennå var det håp. Brev i tusentall ble sendt til den norske regjeringa, til storting, forvaltning, aviser i Norge og Tyskland, organisasjoner og alle politiske partier. Det meste var som løv for vinden. Det visnet i uengasjerte sinn.

Folk møttes i leiren i Nessadalen for å dele sorga, men ble jaget av politistyrker. Så ble de beskyldt for hærverk og trakassering! TE's kommunikasjonsdirektør sendte ut sine drittpakker til mediene, ut fra et enkelt motiv: devaluer dine fiender!

Sprengningen tok til midt i hekketida. Ørneunger ble forlatt i reiret. Hubroen forsvant. Lirypa forsvant. Myr, kystlynghei, myr, bekker og fiskevann forsvant – all vår verdighet ville de også til livs. For TE/SWM er det uinteressant om det bor folk på denne øya. De ser store penger her – men de proklamerer at de gjør det for klimaet.

Det har bodd folk i 10000 år her ute. Selv ikke to verdenskriger har gjort så stor skade som våre politikere, forvaltninga og vindkraftindustrien har gjort, og det de skal gjøre.

Ingen kan unngå å bli rammet av dette. Hver sprengning er et skudd mot oss selv, våre hjerter og vår stolthet som folk. Fra nå av kan alt selges!

Og angriperne har vist til fulle: kynisme, arroganse og griskhet.

Vi vil redde klimaet! Vi ser at klimabarna raser, men de svar de søker kan ikke finnes blant disse!

Man kan ikke ødelegge natur for å berge klimaet! Barn i Norden vet lite om lavere forbruk. De har vokst opp i tider med galopperende forbruk, oljealder, oljefond. Ingen av disse kraftprofitørene vil fortelle dem at klimakrisa er så overhengende at vi må drastisk ned i forbruk! En elektrifisering av I-landene er ikke en farbar vei. Norge hadde grønn kraft, men velger å ødelegge sin natur for å selge enda mer kraft til «U-landet» Tyskland, og til tysk bilindustri i Bayern/München.

Dette er Norges klimapolitikk! Ingen nevner optimalisering av eksisterende vannkraftressurser, lavere forbruk og stans av olje og gass!

POLITIETS ROLLE

Fra første spadestikk har TE/SWM hatt Politiet med seg. Store politistyrker har vært utkalt «for å beskytte» befolkningen. Denne beskyttelsen har innbefattet følgende: utstede parkeringsbøter og bøter for ulovlig opphold, alt i et omfang som ingen kan drømme om. Folk har blitt fotfulgt av politiet i utmark langt utenfor anleggsområdet – og bøtelagt. En eldre mann ble oppsøkt av politiet i sitt hjem på Titran, langt fra anleggsområdet fordi han flagget på halv stang for vindkraftbygginga. Han fikk 10000 kroner i bot. En mann ble oppkjørt av politiet fordi han angivelig hadde vist finger til politiet da han passerte Nessadalen. Han stiller seg helt uforstående til hendelsen, men bot ble det.

Politiet tar imot penger for vakthold fra TE, og deres eskapader på Frøya har blitt anmeldt en titalls ganger av miljøorganisasjoner, men de nedlater seg heller ikke til å svare på brev. Politimesteren i Trøndelag gikk inn for å legge ned Frøya lensmannskontor på grunn av innsparinger. Etter denne tid har politistyrker på opp til 22 personer holdt vakt i Nessadalen!

Hvor kommer pengene til dette fra? I tillegg kommer en trakassering av alle som har vært i nærheten av anleggsområdet. Menneskelige hensyn har vært fraværende for TE/SWM, og politiet har vært trofaste lakeier for deres aggressive atferd.

Politiet går bredt ut i mediene og stigmatiserer befolkningen for lovbrudd, gang på gang – og lenge før noen er siktet for ugjerninger.

Merkelige hendelser i anleggsområdet blir etterforsket i det stille, og blir henlagt – i det stille, men aksjonistene er de eneste som er omtalt. Politiet har etter hvert blitt ganske gode på forhåndsdømming, og også superflinke på rask hoderegning. De anslår skader til svimlende beløp bare ved en rask kikk på skaden.

Tilliten til politiet er lik null på Frøya, etter alt dette. Bare dette er et stort demokratiproblem! Trøndelag politikammer skårer lavest på tillit hos befolkningen, men selv reflekterer de ikke over grunnen.

Siste utspill fra Trøndelag politikammer er dette:

Vindkraft- motstand gir mindre politi-ressurser til narko

Politiet klager over mindre ressurser til narko og trafikksaker, på grunn av vindkraftmotstanderne. Kanskje ikke så rart når politiet bruker masse ressurser på å rive fra folk pølser de spiser ved veien, mener styret i Rødt på Frøya.»

KONKLUSJON

Frøyas befolkning spør seg: Er det mulig at dette skjer i gode, gamle Norge. Vi opplever at politikk, forvaltning og statsapparatet for øvrig, plutselig er innstilt på dette ene – penger! I dette regimet er alt lov, demokratiske prosesser er påvirket av habilitetsspørsmål og korrupsjon, vindkraftlobbyen sprer rykter om sine motstandere og får innpass i riksmidier og hos sentralmakta. Folk blir ikke hørt!

Det nylig gjennomførte kommunevalget ga et klart svar, og er helt i tråd med vindkraftmotstandernes anbefalinger: Ikke stem på de store «styringspartiene»! Stem på små partier. I ettertid prøver både medier og partier og «analyser» utfallet. Ingen nevner vindkraft! Det er så påfallende at det nesten bør granskes.

Vi mener at mye bør granskes. NVE bør saumfares av en uavhengig komite. Konesjonssystemet, og dispensasjonssystemet må granskes. Manglende konsekvensanalyser, både med hensyn til mennesker og natur må undersøkes nøye. Vi ser at det norske statsapparatet setter viktige menneskerettslige hensyn til side, både når det gjelder kystfolk, fjellfolk og minoritetsgrupper som samer og finner (på Finnskogen)!

På vegne av hundretalls tusen mennesker ber vi FN gjennomføre en uavhengig gransking av hvordan det står til med menneskerettighetene i Norge.

Vindkraftutbygginga er kanskje den enkeltsaken som har avslørt manglene, og for alvor har vist oss at landet beveger seg i en farlig retning. Av: Hans Anton Grønskag